



Høringsinnspill fra Havforskningsinstituttet til marine næringsplaner

Mette Skern-Mauritzen, Frode Vikebø, Jan Atle Knutsen & Peter M Haugan

Havforskningsinstituttet
2023



Høringsinnspill fra Havforskningsinstituttet til marine næringsplaner med frist 10. februar 2023.

Fastlegging av overordnede prinsipper for arealbruk og sameksistens er et premiss for bærekraftig utvikling av havnæringer. Mest mulig felles prinsipper for alle havnæringer og alle havområdene fra kyst til dyphav bør være et mål, med implementering tilpasset regionale naturforhold og næringsmuligheter.

Eksisterende marine næringer bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser, men utøver samtidig et press på marine økosystemer. Næringsplanene må ta hensyn til samlet påvirkning på de marine økosystemene. «Særlig verdifulle og sårbare områder - SVO» som definert i Meld. St. 20 (2019-2020), utpekt i henhold til EBSA-kriterier, er foreslått utvidet i grunnlagsrapport for revisjon av forvaltningsplaner for Norske havområder i 2024. Det er viktig at vurdering av næringsaktivitet i disse SVO kandidatområdene gjøres med særlig aktsomhet og hvor SVO-spesifikk vurdering av påvirkningsfaktorer fra relevante næringer og særtrekk ved økosystem i SVO gjøres individuelt. Kunnskap om både SVO og utenforliggende områder for havområdene Nordsjøen, Barentshavet og Norskehavet utvikles som kunnskapsgrunnlag for forvaltningsplanene. Næringsplanene bør være tett koplet til den nye samlede forvaltningsplanen for norske havområder fra kyst til dyphav. Forvaltningsplanene og kystforvaltningen tar nå i bruk økosystemregnskap. Ved vurdering av potensial for verdiskaping bør verdsetting av naturverdier veies opp mot andre verdier.

Kunming-Montreal-avtalen har mål om restaurering av 30% av degraderte økosystem, og vern og beskyttelse av 30% av marine areal som er særlig viktig for biologisk mangfold og økosystemtjenester. Det er viktig at næringsplaner sees i sammenheng med denne avtalen. Bl.a. må prinsipper for arealbruk til næringsutvikling sees i sammenheng med prinsipper for verneområder. Spesielt for nye næringer som havvind, taredyrking til havs og eventuelt dyphavsmineraler, må pilotprosjekter tas i bruk for læring med sikte på adaptiv forvaltning. Det er også naturlig å se SVO kandidatområder i sammenheng med mål om restaurering og vern.

Klimaendringer er en av de sterkeste driverne for endring i våre marine økosystemer. Et varmere klima øker sårbarheten til deler av økosystemene, og medfører nordlig forflytning av gyteområder, arter og samfunn. Erfaringer fra tåleevne for natur til menneskelig aktivitet vil ikke lengre være representativ for økosystemer som blir mer sensitiv for ytre påvirkning som følge av vedvarende press fra pågående klimaendringer. Klimaendringer vil også flytte på næringer og endre næringers rammebetingelser. For eksempel følger fiskeriaktiviteten fiskene nordover, og varmere fjorder og endring i fjordsirkulasjon vil endre de fysiske betingelsene for havbruk. Næringsplanene må legge til rette for en arealforvaltning som tar hensyn til klimaendringenes påvirkning på både økosystem og næringer, og sikre at beslutninger om arealbruk også ses i et 30 – 50 års fremtidsperspektiv. Næringsplanene må bidra til at målene om reduksjon i klimagassutslipp nås.



HI sammenstiller data og kunnskap om samlet påvirkning på kyst i et strategisk prosjekt Coastrisk (periode 2019-2023) som kan gi relevant kunnskap for næringsutvikling på kysten. Coastrisk benytter ODEMM (<https://odemmm.com>) rammeverket for å systematisere kunnskap innen hvert av de 13 definerte produksjonsområdene for laks i) om utvikling i påvirkningsfaktorer fra de enkelte næringer, ii) for vurdering av hvordan økologisk og økonomisk viktige arter er sårbare for påvirkningsfaktorer som oppstår fra menneskelig aktivitet, iii) for vurdering av risiko for negativ påvirkning på kystøkosystemene fra samlet menneskelig aktivitet innenfor utvalgte produksjonsområder, og iv) for å gi råd om hva som bør prioriteres av overvåkning og forskning for å redusere usikkerhet i slike helhetlige økosystemvurderinger for kyst.

Risikorapporten norsk fiskeoppdrett har kommet årlig siden 2011 og omfatter effekter av fiskeoppdrett på miljø samt fiskevelferd i oppdrettsfisk og rensfisk. Den har utviklet seg over tid og gir i dag både en sammenstilling av den mest relevante kunnskap om temaet og en risikovurdering for hvert av de 13 produksjonsområdene. Rapporten er også et viktig grunnlag for vurdering av samlet påvirkning som beskrevet over. Det finnes dessverre ikke tilsvarende systematisk og helhetlig vurdering for andre sektorer.

Vurdering av nåværende påvirkning av marine økosystemer og handlingsrom for ytterligere antropogen påvirkning gjennom økt aktivitet i pågående eller nye næringer krever data og kunnskap om økosystemtilstand og sensitivitet til ulike antropogene påvirkningsfaktorer. Dagens overvåkning og kunnskapsgrunnlag medfører usikkerhet i vurdering av samlet belastning fra næringene. Om ambisjonene om blå vekst skal realiseres vil det kreve styrket overvåkning og kunnskapsnivå for å vurdere handlingsrom for bærekraftig bruk av de marine økosystemer.

Næringsplanene må også bidra til en mer fremsynt data og kunnskapsinnhenting slik at konsekvensutredninger for økt næringsaktivitet kan baseres på en grundig vurdering av risiko for negativ påvirkning for relevante økosystemkomponenter. En rekke høringsvar til konsekvensutredning av dyphavsmineralutvinning pekte på manglende kartlegging av økosystemer og tilhørende kunnskapsoppbygging og er et eksempel på en tilnærming man bør unngå.

I tillegg bør det vurderes hva som er hensiktsmessig prosess for å skaffe til veie data og kunnskap om de aktuelle økosystemer som kommer under press ved økt aktivitet. Her kan det være flere modeller og hvor en tilnærming kunne være at staten står for tilrettelegging av kunnskap som skal inngå i fremtidige konsekvensvurderinger og hvor næringene bidrar til kostnadene ved dette ved tildeling av lisenser. Dette sikrer tidlig oppstart av kunnskapsoppbygging og reduserer sjansene for uopprettelig skade på naturverdier og feilinvesteringer hos næringene i områder som etter kartlegging viser seg uegnet for næringsutvikling.

Til slutt vil vi bemerke at det er stor internasjonal interesse for norsk havforvaltning. Strategien bør vurderes oversatt til engelsk og utvikles med blick til den internasjonale utviklingen av marin arealforvaltning.